

Anmærkninger ved "Landmændenes Forhandlinger i Doberan 1841."

Ligesom Reisen til Doberan var en nødvendig Indledning for at bivaane de derværende Forsamlinger, saaledes tør ogsaa en kort Beretning om, hvad der paa denne Reise i landoeconomisk Henseende har vaakt min Opmærksomhed, tjene til Indledning for efterfølgende Anmærkninger.

Paa Reisen fra Fyen til Kjøbenhavn lagde jeg Veien over Verchenborg, hvor Greve Verche havde gjort comparative Forsøg med at saae Raps med Haanden og med Maskine (den stotste Kloversaeningsmaskine); den sidste stod saa afgjørende bedre, at Greven herester altid vil saae baade Klover og Raps med lignende Maskiner, og tog deraf Anledning til at yttre, at dersom det var mueligt at saae en god Maskine til at saae Cerealier med, saa vilde han maaskee endnu kunne opleve at see Alt paa sine Gaarde saaget med Maskine. Jeg fik Leilighed til at gjøre Bekjendtskab med min Meddeputerede, Herr Pastor Poulsen, som for kun var mig bekjendt af hans fortjenstfulde oeconomiske Afhandlinger. Vi vare siden i Selskab saavel paa Reisen til, som under Opholdet i Doberan. Jeg siger denne værdige Mand offentlig Tak for hans Meddelelser i flere Henseender; mangen Gang har han observeret Gjensande, som vilde have undgaaet min Opmærksomhed.

I Eggen af Kallundborg saae jeg gode Resultater af en Maade at behandle Jorden til Byg, som

i det Nordlige og Midten af Sverrig ansees for en nødvendig Betingelse for at Byg skal lykkes. Den bestaaer deri, at Jorden om Efteraaret ploies 1 helst 2 Gange, og om Foraaret blot underharves, hvorefter Bygget saaes og erstirperes ned. Paa høitliggende Jorder fortjener denne Behandling vistnok Opmærksomhed, da Jorden ved at ploies om Foraaret let taber for meget af sin Vinterfugtighed. Paa den stive Jord i Södermanland og flere af Sverrigs Provindser anseer man det for afgjort, at Byg ei bliver godt med mindre det saaes tidligt, og Jorden beholder saa megen Vinterfugtighed, at Kjernen ved den kan spire.

Derfor bearbejdes Jorden om Efteraaret 2 Gange, 3: den ploies først, harves derpaa og lægges op med Krogen i diagonal Retning, hvorefter Algeren faaer Udseende af en første Gang hyppet Kartoffelmark. Herved bringes Vintervandet til at løbe hastigere af, Jorden bliver tidligere tør og tjenlig at bearbejdes om Foraaret, og, naar Furerne ere jævne, saa at de give Muld, saaes Bygget og bringes ned enten med Harve, Erstirpator, Krog eller stundom med Plov. Vist er det, at denne Fremgangsmaade giver sikkest Byg i Sverrig.

Reisen fortsattes over Kjøbenhavn med Dampskibet til Travemünde, og derfra med Extrapost over Dassow og Wismar til Doberan. Weien er i flere Henseender ikke gunstig til at give den reisende Fremmede en fordeelagtig Idee om Mecklenburg. Weien er endnu som de især tidligere berygtede Mecklen-

lenburgſke Veie, og de Landſtrækninger, ſom paſſeredes, høre hverken til de ſmukkeſte eller frugtbarreſte; man ſeer idetmindſte ei den Cultur, ſom i andre Egne af Mecklenburg, og, ſaavidt jeg hørte, bliver Jorden frugtbarere $\frac{1}{2}$ Miil til 1 Miil paa begge Sider af Veien, ſom for en ſtor Deel er anlagt paa en op-
høiet Sandaas. Virkningen af det ſydligere Clima, i Sammenligning med Danmark, mærkedes paa denne Aarſtid iſineſaldende ved den Rigdom af Klover, ſom nu blev høſtet 2den Gang. Paa mange Steder ſkal denne Eſterflæt iaar give mere end den forſte. Den bjergedes overalt paa den fortræffelige Maade, ved at rives temmelig grøn ſammen i ganſke ſmaa Hobe. Hvor der var ſaaet Græſfrø i Kloveren, beſtod dette overalt i Thimothi, ſjelden eller aldrig Raigræs. Mange Græsmarker ſaaes udlagte med hvid Klover, ſom iaar ſtod fortræffeligt. Jo længere Veien førte fra Travemünde, deſtomere toge ſaavel de levende, ſom overhødet alt Hegn af; dog var der Markfred, og Creature græſſede ganſke tæt ind til Sæden paa Marken. Kornets Fred beroer der paa den Skik i Tydſkland, at lade alle Creature vogte ved Hjælp af drefſerede Hunde. Paa Hjemreiſen var jeg Bidne til, at en Godſeier havde ſleift alle Hegnene, endogsaa omkring ſin Have, af den Grund, "at Hegn kun give unød-
vendige Udgifter, og befordre Bogternes Dovenskab, ſom ikke anſee det nødvendigt, at paſſe paa Creaturene i Nærheden af Hegn." Iblandt Bønderne ſlaae flere ſig ſammen om at holde en Hyrde med drefſe-

rede Hunde, og paa denne Maade seer man ei alene store Flokke af grovere og finere Faar (thi de sidste findes ogsaa i Mecklenburg meget almindeligere, end hos os), men ogsaa Køer og Sviin, ja Gæs i hundredevis, græsse omkring paa Marken uden Hegn, og uden at Kornet ufredes.

Det er vanskeligt i Danmark at faae Folk til at vogte Creature rigtigt paa Græs; de ere ikke vante dertil og have en falsk Ambition, som afholder dem fra et Arbeide, som de kalde Dagdriverliv; de kjende ikke den nødvendige og stadige Opmærksomhed, hvormed den vante Bogter altid følger hvert Creatur i Flokken, og endelig forstaae de ikke at dressere og føre Hunde, som ved sliig Veilighed ere uundværlige Hjælpere. Den, som hidtil i Danmark vil have gode Hyrder med Hunde til sine Faar, maa forskrive dem fra Tydskland; men Erfaring har noksom viist det Unstelige i, at ogsaa danske Karle blive oplærte til dette nyttige Arbeide, for at det skal kunne blive almindeligt. De tydske Schæfere ere baade dyre og længes efter at komme tilbage til deres Fædreland. Jeg troer ikke, det vilde vare længe inden baade Faar, Køer og Sviin ogsaa i Danmark vilde blive vogtede med Hyrde og Hund, naar man først indsaae Nytten deraf, og kunde saae Folk dertil. Køerne vilde da ikke behøve at tøires, og kunde ikke overfare en heel Græsmark paa een Gang, hvorved meget nedtrampes istedet for at ædes op. Da den finulbede Faareavl tiltog i Sverrig siden 1827, og Regjeringen ønskede at træffe For-

anstaltninger til dens Fremme, blev en Skole for svenske Schæfere strax indrettet. Denne bestod indtil 1840, og har upaatvivlelig gjort Nytte; dog blev der ei taget Hensyn nok til, at Karlene lærte at dressere og føre Hunde.

Ved Hofmangave har jeg en sachsisk Schæfer med Hunde til 300 Faar; hans Løn er 65 Rdlr. om Aaret, og dog er jeg overbeviist om, at Schæferiet ei vilde bringe den Fordeel, som det nu gjør, dersom jeg fulgte det Besparelssesystem, at holde en almindelig Karl til dem med 40 Rdlr. i Løn, uberegnet, at jeg uden denne Karl ei kunde have Græsning til saa mange Faar. Af de dresserede Hunde blev een taget til Køerne, og min Røgter lærte at føre den; Følgen har været, at jeg ei behøver at indrømme Køerne en heel Kobbel eller Eng paa een Gang, men kan dele den i 4 à 5 Dele, hvorved det først Afgræsningsejende igjen faaer Tid og Ro til at vore.

Aldrig har Græsningen været saa drøi, og Køerne, som i den første Tid vare urolige, ere nu lette at styre med en Hund, for hvis Bjæf og Tand de have større Respect end for Røgterens Kjøp og Stemme. Dersom et virkelig og større Stamschæferie maa blive indrettet i Danmark til Landets Tarv, saa skulde jeg ansee det for hensigtsmæssigt, at en saadan Skole for Schæfere og Hyrder blev oprettet ved Siden af det, hvor Karlene lærte at dressere og føre Hundene, ei alene til Faarenes, men ogsaa til Dvægets Vogt.

1) I det Norfolkter Beresbrug i Tydsffland med 4 Marker kommer rød Kløver ofte igjen hvert fjerde Aar, men kun eetaarig. Jeg kjender Steber, hvor denne, idetmindste i en Række af Aar, er lyffedes fortræffeligt; den har i alt Fald ei taget saa kjendeligt af, som dette synes at være Tilfældet i Danmark, hvor den røde Kløver staaer 2 à 3 Aar, og derefter kun kommer igjen omtrent hvert 7de Aar. Dette synes at stemme overeens med hvad jeg mindes, at gamle Fader Thær engang yttrede i et mundtligt Foredrag: "Eetaarig rød Kløver", sagde han, "kan komme igjen hvert fjerde Aar; skal den toaarige vedblive at holde sig, maa den ei komme oftere, end hvert syvende Aar, og dersom Kløveren bliver staaende tre Aar, saa at de fleste Planter døe bort paa samme Sted, saa bør den ei saaes der igjen oftere, end hvert tiende Aar."

2) Da der i det Holstenste ved Segeberg skal findes et rigt Gypsbrud, var det ønskeligt, om Gypsen kunde komme almindeligere i Handelen og sælges for godt Kjøb; det er naturligt, at Landmændene ei kunne staae ved at betale Gyps saa dyrt som Gypsstøberne i Kjøbenhavn; men sandsynligviis vil den uberegnelig store Afsetning kunne give en klæffelig Binding ved nedsat Priis. Dette synes af Bigtighed for Agerbruget.

3) Jeg har med Held forsøgt, hvad som bruges baade i Tydsffland og Sverrig, at sætte Faaregjødning, naar den fjøres ud, lagviis i Hobe, 2 Væs sammen med 1 Væs gammel Jord eller sammenbrændte Græstørv, gamle Myrestaffe, o. desl. De Hobe, som saaledes sættes sammen i Høsten og om Vinteren,

blive om Foraaret især skiffede til at gjøde i Furen for Kartofler. Jordblanding burde anvendes til al animalst Gjødning; saaledes har jeg fundet det rigtigt, at lade Hestemøget kjøre ind i Svinegaarden, for at Svinene kunne samle de endnu kun halvt fordsiede Kjerner af det; derefter blandes begge disse Gjødningsarter med Jord, forinden de føres paa Ageren; ogsaa Køernes Gjødning blandes gjerne med noget Jord, som dog ei lægges lagvis, men hellere i en Bold til en heel Beflødning udenom Møddingen. Vist er det, at Gjødningen paa denne Maade brænder jevnere, og Fugtigheden holdes mere i den. Ved Paalæsningen bliver Jorden og Gjødningen blandet med hinanden, og er da saa svanger med Urin og frugtbare Gasarter, at jeg i de første Aar ei har bemærket nogen Forskjel paa, hvor denne Jordblanding og hvor reen Gjødning er kommet hen.

4) Naar Schæferierne engang blive mere almindelige i Danmark, vil man vistnok drage mere Nytte af den unge Rug til Græsning, end hidtil. Ikke alene i Tydskland udgjør den, indtil Sneen dækker Marken, en væsentlig Deel af Vinterfoderet, men ogsaa i Sverrig har man med Nytte ladet Faarene afgræsse den unge Rug. Rugen saaes der helst i August Maaned i reen Brak, fredes til Kulden kommer, og græsses ei af, forend Jorden er haardsfrossen. I Danmark skulde man ogsaa godt kunne afgræsse stærk Rug om Foraaret, naar Jorden ikke er saa fugtig, at Faarene træde den ned; Høsten kommer derefter en 8 Dage senere, men bliver ei ringere.

5) Jeg har oftere forsøgt den svenske Klover (*Trifolium hybridum*) paa sidd Jord i Sverrig, og der fundet den fortrinlig. Jeg veed aldrig at have seet rigere kunstige Enge, end saadanne, som vare besaaede med denne Klover, *Thimothi* og *Alopecurus pratensis* sammen. Efter 5 til 6 Aar gaaer det meste af *Thimothi*en bort, men *Alopecurus* tiltager paa passende fugtig Jord i samme Forhold, og saadanne Enge kunne i mange Aar vedblive at give rig Afgrøde. Af svensk Klover blev ifjor saact lidt ved Hofmansgave, og Planterne ere endnu kraftige. *Thimothi* dyrkes meget i det Mecklenburgske, og jeg troer, at man i Danmark hidtil har skjænket baade denne Græsart, *Alopecurus*, og den svenske Klover for liden Opmærksomhed; navnlig vilde mange gamle Enge, som nu give middelmaadigt eller daarligt Udbytte, ved at opdyrkes og atter lægges ud med de nævnte Bærter i gjødet Jord, undergaae væsentlige Forbedringer. Af *Holcus lanatus* med hvid Klover har jeg seet fortræffelig Nytte paa saa løs Sand, at Raigræs ikke vilde trives der.

6) Det er sandsynligt, at blandt de hidtil bekendte Hesteracer, afgive de engelske Fuldblodsheste, og de efter dem ved passende Parring faldne Blandinger (*Metiser*), de bedste Lurusheste. Disse findes i stor Mængde i Mecklenburg, og søges meget af dette Lands Naboer. Saalænge et saadant Forhold eksisterer, og Hesteavlens kan beregnes paa Export af Lurusheste, udgjør den en rig Indtægtskilde; det var der-

for at forubsee, at de allerfleste Mecklenburgske Landmænd under en offentlig Discussion, som den i Doberan, maatte og vilde udtale sig for Fuldblodets Anvendelse. Imidlertid har jeg bragt i Erfaring, at der findes mange Steder ogsaa i Mecklenburg, hvor man endnu forskriver Arbeidsheste fra Danmark og Hertugdømmerne til strengt Arbejde, saasom for Diligencerne, m. m. Det er et Factum, at Hestehandlere i Tydskland aarlig hente Heste fra Jylland, og staae sig godt derved, baade fordi Priserne ere lavere, og fordi de paastaae, at sydske Heste hellere søges til Plovheste, end Racehestene. Hvor egen Interesse kommer i Collision med Birkeligheden, der er det ofte vanskeligt at komme efter Sandheden. Imidlertid har jeg søgt denne ved, saa ofte private Samtaler gave Anledning dertil, at opfaaste det Spørgsmaal: om det er hensigtsmæssigt for saadanne Provindser, som f. Ex. Gulbrandsdalen i Norge, eller Helsingeland og Jemteland i Sverrig, eller nogen Deel af Danmark, hvor der endnu maatte være bevaret, om ei constante Racer af Heste, saa dog Stammer med mere end almindelig eiendommelige Egenskaber, der at blande saadanne Heste med engelsk Fuldblod? Svaret blev: at, dersom de omtalte Racer vare passende for det Brug, man sigtede til, saa vilde det være urigtigt at blande dem med fremmed Blod, fordi, jo mere blandede og mindre constante een eller to Stammer af Heste ere, desto usikkrere vil Resultatet blive af deres Krydsning. Forudsat at Parringsprinciperne ved Hesteavlens ere ana-

loge med dem ved Faareavl, saa skulde jeg troe, at nogen Forbedring i en vis Retning godt kan frembringes ved Udvalg af passende Avlsdyr i Racen selv, og, vil man have Dyr til en ganske anden Bestemmelse og derfor med andre Egenskaber, saa bør man opgive den nærværende Race, og helst fra fremmede Steder skaffe og tilegne sig en ny og passende Race.

1) Hermed i Forbindelse staaer det overmaade vigtige Spørgsmaal: naar en Race bliver blandet med en anden Heterogen = Race, og derved ophører, idetmindste for en Række af Generationer, at være constant, hvorledes vil man da fortsætte Krydsningen? Dersom Halvblod parret med Halvblod (gode Individer af begge Rjøn) frembragte en Avl, som blev lig Forældrene, saa var Svaret givet, men heri ligger just Bannfeligheden. Jo mere heterogene Stamforældrene ere, desto mere ville deres Efterkommere afvige i forskellige Retninger, idetmindste i mange Generationer. Jeg anseer slige Blandinger (Metiser) for farlige i et Land, hvor der findes en nogenledes constant Race; thi de fremmede Egenskaber, som de have faaet fra det fremmede Element, bestikke den Uerfarne's Die. Bonden, som ei har Begreb om, hvad Race vil sige, vælger gjerne en saadan ofte smuk Metis til Parring, og paa denne Maade forsvinder den oprindelige Race efterhaanden og giver Plads for en mindre constant Blanding. Derfor troer jeg, at man bør arbeide paa at faae to bestemt adskilte Heste-Racer, een for Lurusheste (maaſkee det engelske Fuldblod),

og en anden for Arbeidsheste (f. Er. den mindst blandede og mueligst constante jydsk Race). Da her er Tale om Race af Huusdyr og deres Blanding, vil jeg ogsaa anføre nogle Bemærkninger om Køer og Faar i denne Henseende.

Hvad Køerne betræffer, er man i Mecklenburg kommet dertil, at der, saa at sige, ikke findes nogen Landrace; der ere kun faa Fordeiere, som selv lægge Kalve til, men store Drivter af Køer indføres aarlig, meest fra Holsten og Jylland, for at forsyne de mecklenburgske Hollænderier, hvor man jevnlig seer dem blandede imellem oldenburgske og ostfriesiske Køer. Men naar Priserne paa fremmed Dvæg engang blive saa høie, at de overstige den Værdi, hvorfor de kunne opføres i Mecklenburg selv, vil man komme i Forlegenhed. Debatterne om den engelske Ayrshire-Race give et Begreb herom; Mange erklærede sig særdeles fornøiede med Metiser af denne Race, men Ingen vidste, hvorledes de senere Generationer af Blandingen vilde blive; dersom disse — hvilket er ganske rimeligt — ei blive saa tilfredsstillende, som man nu forestiller sig, saa bliver man nodt til, igjen at afskaffe Metiserne og kjøbe kostbare Racedyr; paa den Maade spildes baade Tid og Penge. Et Exempel paa skadelig Blanding kan jeg anføre fra Sverrig, hvor man, navnlig til Skaane, har indført ei alene hollandske, jydsk og engelske Køer, men ogsaa det for sine smukke Former yndede, og af Stutmester Nielsen til Frederiksborg indførte Tyrolerqvæg. Disse Creatur-Racer ere

paa faa eller maaskee ingen Steder holdte med Opmærksomhed i deres Reenhed, men udgjøre en forunderlig og daarlig Blanding; derfor forskrives endnu Køer fra Ublandet, men sjelden i tilstrækkelig Mængde, og dette er Aarsagen, hvorfor de fremdeles blandes med Landets Køer, og tabe deres oprindelige Fortrin. Selv i Danmark, hvor vi have en saa mælkgivende Race som den jydsk, der kan opstilles som et Monster paa gode Mælkedøer og derfor hentes i stor Mængde til fremmede Lande — selv her fattes der ikke Exempler paa, at man har forsøgt Blanding med fremmed, endogsaa ganske heterogent Blod. De smukke Tyroler- og Sweiger-Racer ved Frederiksborg fandt en Tid god Affætning og brugtes til Krydsning eller, som man gjerne vilde kalde det, Forædling af den jydsk Race, men slige Metiser affattes dog nu mere og mere, hvor de findes. Jeg har talt med Landmænd, som havde været ret tilfredse med Krydsningen i første Generation, men erklærede anden og tredje Generation for at udarte mere og mere.

Det jydsk Dvæg skal være det mindst blandede i Danmark; dersom Jyderne fremdeles ville holde deres Dvæg-race ublandet, vil dette Princip allerbedst sikke dem Affætning paa Mælkedøer, og Affætningen vil blive i samme Proportion større og sikkere, som andre Lande fordærve deres egne Racer ved principløse Krydsninger.

Om Faare-Racerne kan siges noget Lignende. Man skal i Mecklenburg for have høvt grovuldede

Landsfaar, saa at sige en egen Race; nu er denne, især i de sidste 20 Aar, bleven fortrængt af Merinos-Faar. Det er unægteligt, at disse passe bedre for Landet i Almindelighed, baade fordi den finere Uld mere svarer til Nutidens Fordringer, og fordi den dyreres Uld giver større Udbytte; og ved de større Eiendomme, hvoraf Mecklenburg bestaaer, kan man give de finuldede Faar den omhyggelige Nøgt, som de nødvendig behøve. Men Bønderne (de faa, som endnu ere tilbage) ere ilde farne; deres grove Faar ere nu blandede, Ulden mindre tjenlig til eget Brug, og jo mere Metiserne blandes med Merinos, desto mere blive de udsatte for Sygdomme. Ved de faa Bønder i Mecklenburg er dette mindre paafaldende end i Sverrig, hvor det just er indlysende, hvormeget Krydsning har skadet Faarene. I de forskjellige Provindsler lige op til Umeaa har jeg ikke seet eiendommelige Landsfaar andre Steder, end paa Gotland, i Dalarne og Halland; ellers findes de meest forskjellige Blandinger, i hoi Grad daarligere Metiser, som endnu bære utvetydigt Bidnesbyrd om den heterogene Blanding, hvoraf de have deres Oprindelse. De ere tildeels fremkomne derved, at Ulfstrømmer i sin Tid hentede Merinos-Faar fra Spanien til Sverrig, og anlagde Schæferier af dem; men disse bleve ei passende, udartede og blandedes med Landets grove, striduldede Faar. Endnu efter saamange Aars Forløb finder man Metiserne med tydelige Spor af den krusede Merinos-Uld, som var for blød og elastisk til at kunne smelte sammen med de stride Haar

af den oprindelige Landrace; disse lange Haar staae frem over Uldens Overflade, ei uligt Rugstraae i en Hvedeager, som endnu ei er gaaet i Nr. En værre Blanding af grovt og fint, af blodt og stridt, af twin- det og glat Uld, end i de fleste Flokke af svenske Bon- defaar, kjender jeg ikke; den er uduelig til ethvert be- dre Fabrikat. Den svenske Regjering, som i de senere Aar har gjort meget saavel for Faareavlens, som over- hovedet for Agerdyrningens forskjellige Grene, har derfor fattet den Beslutning, om mueligt at bringe noget mere Homogenitet ind i Landets Faareflokke; til den Ende ere Stamshæferier oprettede af constante Ra- cer; nogle af gode Electoral=Faar til Hjælp for dem, som kunne og ville anlægge Schæferier af finuldede Faar, andre af engelske Southdowns, for af disse at danne en almindelig Landrace. Dette Valg af Ra- cer er efter mine Tanker saa meget heldigere, som Electoral og Southdowns ere saa væsentlig forskiel- lige, at de let kunne kjendes fra hinanden, og saale- des bedre holdes adskilte uden Fare for at blandes. For Bonden har Southdowns=Racen det store For- trin, at den, ligesom de danske Faar, giver en Uld, der er let at forarbeide, og passende til Strikning og an- dre Huusflids Producter; den giver desuden bedre Kjød, flere Lam og er ikke saa udsat for Sygdomme, som Merinos=Faarene.

Hvad Faareavlens i Danmark betræffer, saa staaer den ikke paa nogen god Fod. Krydsningsystemet og Mangel paa Begreb om reen og god Race har vist-

nok ogsaa her gjort Skade. Den saakaldte jydsk Uld (af Landracen) kjender jeg desvære kun af saadanne Uldballer, som jeg har seet forekomme i Handelen. Ulden er grov, og søges især af den Grund, at den kan sælges i større Partier for godt Kjøb; men efter Manges Sigende vilde den betales dyrere, dersom den ei var saa blandet. Det er mig bekendt, at spanske Baddere fortes fra Esrom over til Jylland, og maaskee har denne Race der udbredt sig i mangehaande Krydsninger. I Fyen findes flere Spor af Blanding med engelske Faare=Racer; man har her vant sig til at bedømme Faarets Værdi efter Kroppens og Uldens Vægt, uden Hensyn til, at Uldens Mængde tildeels er en Følge af en stor Krop, og at et stort Faar behøver mere end et lille, Alt i Forhold til Kroppens Størrelse. Der findes paa nogle Steder i Fyen endnu temmelig eensartede Bondeskaar, og det var ønskeligt, om disse Levninger maatte blive samlede til Schæferier, som vogtedes med Opmærksomhed og med Omsorg for, at de ikke bleve end ydermere blandede med fremmed Blod. Et Forslag i denne Henseende er bragt under Ventilation i Fyens patriotiske Selskab.

Alf Merinos=Schæferier findes nogle i Danmark; men den lave Priis *), som disse erholde for deres

*) Jeg veed ikke, at nogen dansk Uld iaar er bleven betalt med over 5 Mk. 8 sk. pr. Pd., og den bedste svenske Uld blev i afsigte Juli Maaned i Stockholm og Norkjøping betalt med over 8 Mk. for det svenske Pund, som er 16 Procent lettere end vort.

Uld, viser noksom, hvor saa udmærkede Faar her findes. De fleste gode Schæferier i Sverrig ere anlagte af Faar, kjøbte fra de bedste sachsiske Stammer*), medens Schæferierne hos os enten nedstamme fra Esrom eller ere af mecklenburgsk Herkomst, nogle saa fra Sverrig. Blandt disse sidste ere et Par gode Stammer; men det har forundret mig, ogsaa at see et Schæferie — og det et Schæferie, som kalder sig Stam-Schæferie — anlægges i Danmark fra et af Sverrigs mindre ædle Schæferier, Skillinge i Skaane, hvorfra Trabersygen er forplantet til flere Steder i Sverrig. Jeg ansaae denne Sygdom for saa farlig, at jeg maatte indrykke en Bekjendtgjørelse derom til Advarsel i de svenske Aviser. Mig vitterligt findes hos os ingen Faarestammer fra Sachsen — det Land, hvis Schæferier ere af gammel berømt Udel — dersom ikke den lille Rest af Esrom Schæferie, som Hr. Kammeraad Madsen har ved Trollesminde, gjør en Undtagelse; ligesledes ere de ovenfor omtalte gode Stamfaar fra Sverrig af sachsisk Herkomst**). De oprindelige Stamdyr behøve ikke at være mange, naar de kun ere ret udmærkede, og man ikke er overdreven angstelig for Familieparring og fortsat Forædling i Racen selv; hvad Faarene angaaer, har jeg just havt Nytte af Familie-

*) Under mit Ophold i Sverrig har jeg der indført henved 5000 fine Faar, af hvilke omtrent 4500 ere kjøbte i Sachsen.

**) Jeg har indført et Par hundrede Electoral-Faar fra Sverrig til Danmark, men kun saadanne, som jeg med Bestemthed vidste, vare af reent sachsisk Blod.

parring, og vil anføre et mærkeligt Exempel derpaa. Den svenske Regjering forstrev 1830 6 Faar*) (2 Bæddere og 4 Moderfaar) fra Naaz, det bedste finuldede Schæferie i Frankrig; det ene Moderfaar, No. 2, født 1829, blev indtil 1835 hvert Aar parret med samme Bædder; det første i 1831 faldne Lam var en Gimmer, som 1832 og fremdeles blev parret med samme Bædder; 1835 faldt efter samme No. 2 et udmærket Bædderlam, som siden 1836 har afløst den gamle Bædder, og gjort Tjeneste indtil det døde i sidste Vinter. Til hele Familien har ei været brugt andre end de 2 nævnte Bæddere (Fader og Søn), og dog har Frugtbarheden i denne Stamme No. 2 været saa stor, at den tæller 70 Afkomninger foruden den' endnu levende Stammoder; jeg kender hvert Faar i den, og kan bevidne, at man skal lede længe for at finde noget saa ædelt og jævnt, som disse Individer. Jeg har al Grund til at antage, at visse Familier have større, andre mindre Tilboielighed til Frugtbarhed; vælger man heldigt, saa vil Familieparringen frembringe en stigende Frugtbarhed, ligesom det er aabenbart, at Frugtbarheden aftager i stedse større Progression, dersom Familieparring benyttes i en Stamme, som fra Begyndelsen af ei hørte til de frugtbare; heraf, og vist især af denne Grund, lader det sig forklare, hvorledes den Tro har udbredt sig, at Familieparring blandt Dyrene frembringer Ufrugtbarhed. Et

*) De kostede, saavidt jeg mindes, 4000 Francs.

andet Spørgsmaal er, om denne Fremgangsmaade almindelig bør anvendes? Jeg troer det ikke, fordi alle Feil tiltage og indgroe stærkere efterhaanden som Familieparringen fortsættes i flere Generationer; men da ogsaa Fuldkommenheder tiltage i samme Progression og just ved Familieparring blive constantere, saa er dette det hurtigste og sikreste Middel til at danne fuldkomnere og mere constante Racer, naar man fra Begyndelsen af med Sagkundskab anskaffer saa gode Avlsdyr, som mueligt, og siden med den største Opmærksomhed udflyder de mindre gode og beholder de fuldkomneste til Avl.

Det samme, som er sagt om de forrige Huusdyr, gjælder tildeels ogsaa om Svinene. Jeg kjender kun meget faa Steder, hvor man holder en reen ublandt Race; og dog er Svinet blandt Huusdyrene det, som formedelst sin Frugtbarhed forplanter sig hastigst.

Norden for Stockholm findes en ganske egen Race, saavidt jeg kan skjønne, den bedste, jeg har seet; den forener med sine Extremiteter en usædvanlig lang og dyb Krop; derfor have disse Sviin vanskeligt ved at gaae langt, og kunne ei søge deres Føde i Skov og paa Mark saa godt som de almindelige grovlemmede Sviin; derimod paa Stald og velsødte opnaae de en utrolig Størrelse.

En Præst Arxi har bragt dem fra det nordlige Frankrig; Racen har i Sverrig Navn efter ham, og kaldes der den arxiske.

I Almindelighed synes mig det var onskeligt, om

man i ethvert Land arbejdede paa, at faae saa constante Racen som mueligt af alle Huusdyr, og tillige passende efter hvert Lands Tarv. Naar de have uddannet sig, og ei blandes med fremmede, saa opnaaer man ogsaa den ikke uvæsentlige Fordeel, at slige Racen i Tidens Længde antage noget Eiensommeligt, som, om jeg saa maa udtrykke mig, lempes sig efter Jordbund og Clima.

8) Ved den Exposition af Køer, som fandt Sted i Doberan, vare flere unægtelig meget smukke Exemplarer af Ayrshire-Racen, men, efter det Jdre at domme, synes den mere at høre til Kjøb- end til Mælkeracerne. Der vare mange Landmænd, som syntes bedre om baade de oldenburgske og jydskke Køer, endstjøndt de Individier, som her vare bragte til Skue, erklæredes for ikke at være saa gode, at der jo fandtes bedre i Mecklenburg.

9) I den nyere Tid har man i Sverrig givet Køestaldene en egen Indretning, beregnet paa lettere at kunne fodre med Sørp ogsaa i større Hollænderier. Staldene bygges til den Ende temmelig brede, ei gjerne under, men vel over 20 Alen; deri anbringes Baasene i Rundkreds, saa at Køerne convergere med Hovederne; midt i hver Kreds staaer et stort Kar, med en saa bred Gang imellem dette og Krybberne eller Trugene, at man mageligt kan gaae der. Over Karret er der en Lem paa Loftet, hvorigjennem Høe og Haffelse m. m. kastes ned.

For nu at berede Sørpem med større Væthed, er, f. Ex.

paa en Gaard i Nærheden af Stockholm, gjort følgende, som mig synes, meget gode Indretning.

I nogen Afstand fra Stalden er gravet en Brønd, hvorfra Vandet postes op i en ved Siden anbragt høits staaende Træbeholdning. Deri koges Vandet ved Hjælp af en i Jorden nedgravet Dampkjedel, hvorfra der gaaer et i Lærred indsyet Metalrør op i Beholdningen. Naar Vandet er varmt, eller nær ved Kogepunktet, tappes det igiennem en sraatliggende Rende ind i Stalden og ned paa Foderet i det før omtalte Kar; man lader det først staae at trække, og poster siden koldt Vand til, saameget man synes. (Karret renses engang imellem, for ikke at tgge formegen Syre.)

Køerne faae eet eller to Foder daglig af Sørp, som er beredet paa den omtalte Maade, og forresten tørt Foder.

Derefter skal en jydsk Koe efter Prøvemalkning give 2666 Potter Mælk (dansk Maal) om Aaret. Det er mærkeligt nok, at af 46 Køer, som jeg har bragt til det midterste og bjergrige Sverrig, deels fra Jylland, deels fra Slesvig, have de fleste viist sig som fortrinlige Malkkøer, uagtet den store Forandring baade i Klima, Jordbund og Fodringsmaade.

I Sachsen er den Boigtlandske Race bekjendt for at give de bedste Malkkøer, og dog staae disse, hvoraf jeg har indført 11 Stkr. fra Plauen til Sverrig, paa sidstnævnte Sted langt tilbage i Sammenligning med de jydsk. Man synes derfor ogsaa i Sverrig, ligesom i andre Lande, at prise den jydsk Koe, som en af de bedste Racer til at give Mælk.

¹⁰⁾ Hvor Kostaldene indrettes paa den før omtalte Maade, er det ikke vanskeligt at vande Køerne i Baasene, da man ei har nødig at bære Vandet til dem, men kan se det umiddelbart af de ved Siden staaende Kar.

¹¹⁾ Efter min Erfaring bør man fodre baade drægtige Faar og andre drægtige Creature saa stærkt, og holde dem ved saa godt Hulb, at man, naar Fødselen er overstaaet, ei har nødig at fodre stærkere; skal nogen Forandring foretages, maa den, dersom Mælken skal blive sund, hellere bestaae i at formindste Kraftfoderet, end i at forsøge det; jeg har gjort den temmelig almindelige Erfaring, at, naar Moderfaar fodres svagt før og stærkt efter Lamningen, fremkommer næsten altid forskjellige og farlige Sygdomme iblandt Lammene. Det er en urigtig Deconomie at fodre de drægtige Creature knapt, og man er ikke fri for at begaae denne Feil i mange danske Hollænderier; naar Køerne have kalvet, og derefter ere svage, giver man dem ofte kraftigere Foder for at forsøge Mælkens Mængde; men mon ikke just heri ligger een af Grundene, hvorfor det ofte er saa vanskeligt at faae Kalvene til at leve? Jeg kjender ingen saadanne bestemte Forsøg med Køer, men skulde troe, i Analogie med Faarenes Behandling, at man handler rigtigst, naar man fodrer de Køer, hvis Kalve man vil lægge til, hele Vinteren saa kraftigt, at man ei behøver at formere Foderet efter Kalvningen. Dernæst vilde det blive en Selvfølge, at Kalvene skulde have, om ei hver sin Moders Mælk,

dog alene Mælk efter de Køer, med hvilke man havde iagttaget den nysnævnte Forsigtighed.

Jeg troer ikke, at den schlesiske Uld har en bedre Natur end den sachsiske; idetmindste for 11 Aar siden, da jeg lærte Uldfortering paa forskjellige Steder i Tydskland, erklærede Uldhandlerne den ædle sachsiske Natur for den bedste. Nogle ville paastaae, at den sachsiske Faareavl siden 1817 har lidt meget derved, at de sachsiske Stamschæferier den Gang lagde sig efter større Uldmængde og vare ufloge nok til at blande fremmed Blod ind i Flokkene; derved led Stamschæferierne, men til Lykke for Sachsen, udgjøre Stamschæferierne aldeles ikke nogen integrerende Deel af Sachsens Faareavl; de have nu alene Navn af Stamschæferier, og Enhver, som kjender den Uld, de producere, vil og finde den saa ædel, som i mangfoldige af samme Lands udmærkede private Schæferier. Jeg maa endnu engang udtale den Overbeviisning, at Uldens gode Natur meget beroer paa en constant Race. Det er den fuldkomneste Egaltet i enhver Henseende i Forbindelse med Haarenes størst mulige Fuldkommenhed, ogsaa i deres Sammensætning, som betinger en god Natur i Ulden, og derfor er det indlysende, at naar forskjellige Racer, eller Individer med forskjellig Uld, blandes sammen, saa formindskes Egalteten i samme Forhold, som Forskjellen imellem Stambjrene var større. Da Uldens Priis saare meget beroer paa dens gode Natur, og denne igjen paa constant Race, er det saa-

meget mere at beklage, at Danmark eier saa faa Faar af god Race.

Inden vi faae gode Faar kunne vi hverken vente høie Uldpriser, eller ret bedømme, hvorvidt den ædlere Faareavl findes fordeelagtig for Landet.

¹³⁾ Den engelske Southdowns-Uld kan kaldes huul; paa Kroppen seer den ud til at give et meget rigt Uldbytte, og dog veed jeg ikke nogen Flok af denne Race, som i Gjennemsnit har givet over $2\frac{1}{2}$ Pd. reen vasket Uld pr. Stykke.

¹⁴⁾ Den Omstændighed, at mecklenburgske Gods- ejere have kunnet og virkelig benyttede Feiligheden til, at forvandle de fleste Bønderjorder til større Avlsgaard, giver Anledning til mange Betragtninger. Det er maa- ske ei uvigtigt, her at fremsætte nogle, saameget hel- lere, som man i Danmark endnu ei er enig om dette Princip. I Fortsættelse af det Foregaaende vil jeg anføre, at de faa Bønder, som endnu findes i Meck- lenburg, staae (saavidt jeg kunde fatte) i et Slags Ar- vefæsteforhold; deres Afgifter kunne nu ei mere foran- dres; og Gaardene ei uden speciel Tilladelse drages ind under de større Eiendomme. Det synes altsaa dog, som om Regjeringen har seet sig nødsaget til at sætte en Grændse for den egentlige Bøndestands fuldkomne Udelæggelse; men det var for sildigt. — Forvandlingen af Bøndernes Jord til større Eiendomme vilde kunne kaldes god, dersom det Princip var rigtigt, at Jor- dens største Production og de fleste Penge gjøre det lykkes- ligste Land; Jorden giver nu en meget rigere Grode til

de rationelle og formuende Godseiere, end den før gav til Bønderne. Men Godseiernes egne Hænder ere ikke nok til at drive Jorden; der behøves Arbeidere, og da disse ei — som i Danmark — kunne faaes ved ugifte Folk af en talrig Bøndestand, saa har man ikke seet anden Udvei end at holde gifte, saakaldte Deputat-Folk, som have Huuslye, Brænde, og saa mange Fødevarer, at de netop kunne leve. For denne talrige Klasse Mennesker er der i Mecklenburg gjort meget lidt; det strider imod Godseiernes Interesse, at sørge for deres Dannelse; at gaae i Skole tager Tiden bort fra de Børn, som ere saa store, at de kunne arbejde, og mange Mecklenburgere synes overhovedet at nære det Princip, at disse Mennesker ei bør dannes for meget, for ikke at føle det trykkende i deres Stilling. Man finder de forunderligste Ideer om, hvad som anses passende for Arbejderne i Godseiernes Nærvarrelse; de tør f. Ex. ikke synge ved noget Arbeide, m. m., — som vilde være for vidtloftigt her at opregne, men som alt hentyder paa den store Afstand, som Godseieren stræber at vedligeholde imellem Arbejderne og ham selv. — Det værste synes mig at være den Omstændighed, at en Dagleier- eller Deputat-Familie i Mecklenburg ikke har noget høiere Maal at stræbe efter; kan det ogsaa med de ringe Raar lykkes en Mand, at efterlade sine Børn en liden Kapital, saa bliver det dog ikke let mueligt for disse at komme i en uafhængig Stilling som Jordbrugere. En saadan Stræben er dog saare opmuntrende, den er ligesaa

ønskelig, som naturlig, og, Menneſket medfødt, giver den en moralsk Kraft, som vistnok meget mere end Penge, bidrager til hele Landets, samt til Medborgeres sande Lykke. Af denne Grund ſkulde jeg vel ville kalde Mecklenburg et rigt, men ikke et lykkeligt Land.

Et lignende Forhold fortjener nu for Tiden Opmærksomhed i Sverrig. Der findes heller ingen Fæſtebonde, ſom hos os, men Gudsernes Bønder (Frælſebønder) ere kun Forpagtere af deres Gaarde med 1 Aars Opſigſſe. Før har et rigtig patriarkalſk Forhold fundet Sted, da der ſjelden fandtes Contract imellem Eier og Bonde, men denne, ſom næſten beſtandig havde ſaaet Gaarden — Søn efter Fader — anſaae ſig ſikkert nok ved gammel Skik og Godſeiernes Reſpect for at rokke et igjennem mange Generationer ſaa at ſige hævdbundet Forhold.

Imidlertid have Forholdene forandret ſig iſær i de ſidſte 10—15 Aar; mange Tybſkere ere komne over til Skaane, hvor de deels have kjøbt, deels forpagtet Grundſtykker; med dem er indført et forbedret Jordbrug, men tillige en mindre god Forandring i Forholdet mellem Godſeier og Bonde. En ſtor Mængde Bønder blive nu aarlig opſagte, og maae gaae fra Gaard og Hjem. Hele Bønderbyer forvandles efter Godlbefindende til Aulsgaarde, og ſaadanne Bønder, ſom ei have Raad til at kjøbe en egen Plet Jord, maae lade ſig nøie med, enten at forvandles til Dagleiere eller at flytte ud paa endnu udyrkede Overdrev,

atter som Forpagtere, med Udsigt til, naar en Plet Jord der er opdyrket, maaskee endnu en Gang at blive drevne længere bort. Til Lykke for Sverrig kan dette Forhold ikke blive i den Grad forstyrrende længere oppe i Landet, deels fordi der i de nordlige Provindser findes flere Eiendomsbønder; deels ogsaa af den Grund, at Bøndernes Gaarde og Jorder som oftest ligge affides i smaae Dale imellem Bjergene, og altsaa ikke passende til at danne større Avlsgaarde. Men i alt Fald er Forholdet i Sverrig og selv i Skaane i saa Henseende taaleligere, end i Mecklenburg, fordi der dog findes flere Udsigter for Bonden til en selvstændig Stilling; Haabet holder ogsaa Modet oppe, og giver moralsk Kraft!

Dersom man nu vil sammenligne Forholdene hos disse vore Naboer mod Syd og Nord med Forholdene i Danmark, saa synes man hos os at være gaaet til den modsatte Yderlighed, maaskee just af Frygt for det nysnævnte Onde. — Hos os ligger den meste Jord i Bondehaand og i daarlig Drivt. Jeg vil ei tale om den selveiende eller Arvefæste-Bonden, thi han kan med Grund staae ved, at anvende noget paa sin Jords Forbedring; han staaer forsaavidt i samme Cathegorie, som den store Jordbesidder; men Fæstebonden, som ingen Sikkerhed har for, at nogen af hans Børn faaer Gaarden efter ham, som derfor ikke — om jeg saa maa sige — uden Livsassurance for sig og sin Kone, bør anvende betydeligt paa sin Gaards Forbedring paa Jord og Bygninger, af ham see vi ofte den udmær

fede danske Jord mishandlet, som under bedre Driivt kunde og burde give meget større Afgrøde, end den nu giver. — Fæstefjord maa nødvendigviis forsømmes saalænge dens Natur ei forandres; thi den ei es efter de nuværende Love iffe af nogen, hverken af Staten eller af Godseier eller Bonde, og derfor er der ingen, som har den Interessé for den, som en virkelig Eier vilde have. Landvæsenet i Danmark vilde sikkert gjøre store Fremskridt, dersom dette Forhold kunde forandres, og Bonden blive Selveier! Dette var saa meget ønskeligere, som de Mænd, der nu have Navn af Godseiere, nødvendig maae føle det Trykkende i, ei at kunne disponere over deres saakaldte Eiendom; det er saa naturligt, at mange af dem skulde ville udøve den Ret, som Navnet synes at hjemle dem. Fæstegods kan vanskeligt blive til Selveiendom eller Arvefæste uden Mellemkomst af Lovene, deels fordi Jordeiendom staaer i saa høi Priis, Indfæstning og tildeels Landgilde forhøies ved nye Fæster, og endelig tabes frie Hovedgaardens Rettigheder, naar Godsset sælges fra, m. m. Derimod troer jeg, Overgangen ei vilde være vanskelig, og vilde skee efterhaanden, dersom baade Godseier og Bonde tillades at give noget bort af de gjensidige Rettigheder. Saaledes burde, i mine Tanker, Godseieren afstaae endeel Fæstegaarde til Selveiendom (eftersom Fæster blive ledige) med en paa Gaarden hvilende Canon, svarende til den Afgift, som Gaarden nu yder; denne Canon burde aldrig kunne forhøies. Men paa den anden Side maatte Bonde-

standen renoncere paa endeel Gaarde, som ved Fæstelsedighed overlades Godseieren til fuldkommen frie Disposition, imod at denne bygger lige saamange Huse med noget vist Hartkorn. Endelig burde de Rettigheder og Byrder, som før hvile paa Hovedgaarden og Bondesjorden, vedblive uforandrede. Det er sandt, at Gaardmændenes Antal blev noget mindre ved denne Forandring, men som Selveiere (eller Arvesæstere) ville de blive baade mere arbejdslystne og velhavende. Huusmændenes Antal med Jord blev større, og dette er den mindst beklagelsesværdige Klasse af Arbejdere. Lad Hoveriet ved Hovedgaardene blive bortaccorderet, Gaardmændene for saavidt emanciperede, og begges Jord blive drevne med større Anstrengelse, saa fordres flere arbejdende Hænder; lykkelig, hvor disse kunne faaes uden for mange jordløse Indsiddere, som ei tjene mere, end fra Haand i Mund, og derfor, naar de blive svage, falde Sognene til Byrde. Det vil altid være ønskeligt, om man paa enhver Egn kan bestemme et passende Forhold imellem Antallet af Gaardeierne og Huusmændene med Jordlodder. Antager man, at Regeringen vilde tillade i Danmark, at den Godseier, som forvandler f. Ex. 3 Bøndergaarde (eller et vist Forhold af Hartkorn) til Selveiendom paa billige Bilkkaar, fik Lov til frit at disponere over den Aede, imod at bygge et Huus paa endeel af dens Jord, og saa fremdeles, saa vilde denne Forandring skee ganske umærkelig, den vilde kun skee efterhaanden, som alt var modent for en saa indgribende Forandring, og

derved blive saa meget mere velgjørende i sine Følger. Der vilde opstaae endeel mindre Avlskaarde, som ved bedre Drixt kunde blive istand til at ernære en Familie udenfor Bondestanden, hvorved ogsaa et høist føleligt Savn vilde blive afhjulpet. Jeg kunde fra Preussen anføre mange Exempler paa det Gavn- lige i lignende Foranstaltninger, men det vilde her føre for vidt.

¹⁵⁾ I Sverrig have Kornmagaziner af den om- talte Art i flere Aar været benyttede med Held; men der gaaer mange Bræder til, som gjør dem dyre. Ved Ottenby Slutterie benyttes samme Idee paa en hen- sigtsmæssig Maade til at gjemme saameget Havre, som behøves for Hestene i en vis Tid, f. Ex. een Uge. Fra Staldloftet og ned til Foderkisten er bygget en stor Trætragt med trekantede Lustrommer, paa kryds og tværs. I denne Tragt maales det bestemte Quantum Havre ud paa een Gang, hvorefter den laafes til. Hver Gang Staldkarlen behøver Havre i Kisten, aabner han en laaset Skudde forneden, tap- per saameget ud, som ham synes, og lukker igjen. Hver Gang noget Havre tages ud forneden, røres hele Massen af sig selv, og Havren i Trommen hol- der sig ligesaa frisk, som paa Loftet.

¹⁶⁾ Saaemaskiner for Raps, Kløver og Thimo- thi har jeg for 2 Aar siden indført i Danmark. De ere af lignende Construction, men i saa Henseende fuldkomnere end de mecklenburgske, som man paa dem kan stoppe saa mange Huller, man ønsker; hvilket kan være af Bigtighed, naar Stykker f. Ex. skulle besaaes, som ere smallere end Maskinens Brede. Paa de smaae Saaemaskiner, jeg saae i Doberan, maatte man stoppe alle Hullerne paa een Gang. Den Albanste Saaema- skine, hvormed Alt kan saaes, undtagen Vrter, ud- breder sig meget i Mecklenburg, og synes at være for- træffeligg. Prisen er i Rostock 12 Louisd'orer. Efter Hr. Greve Verches Dnske, har jeg bestilt een for ham, som jeg haaber, endnu i dette Efteraar vil komme til Danmark. Maa skee vil den her kunne gøres billi-

gere, og jeg troer, at den vil komme til at gjøre megen Nytte. Rhomboidalharverne, baade med Knive og med krumme Tænder, ere allerede kjendte i Danmark, og saa fordeelig kjendte, at jeg neppe behøver at tale mere til deres Noes; de ville anbefale sig selv og snart blive almindelige. — Ved denne Leilighed tør jeg gjøre opmærksom paa nogle flere Redskaber, hvis Nytte jeg har prøvet, og hvoraf jeg eier flere ved Hofmansgave. — Den engelske Dobbeltplov (med een Muldfjel til hver Side), tjenlig baade til at hyppe Kartofler med og til at trække Vandfurer, som formedst Jordens Presning ei skyde sammen om Vinteren. En Plov med Binger til at jevne Kanterne af Vandfurer. Den svenske Brakharve, et Instrument saa simpelt og practistt, at førnævnte Godses Bønder laane den, og nogle ville selv anskaffe sig samme. Den svenske Jernstangs-Tromle til at knuse Jordklumper med; af denne skulle nogle saa Exemplarer være komne over til Mecklenburg, hvor jeg ogsaa hørte dem meget rose, skjøndt de ere kostbare (i Sverrig koster en saadan omtrent 70 Rdlr.). Endelig den i Tydskland temmelig almindelige Skiv'e maskine til at skjære Rodfrugter med.

17) Ved at see og erkjende Nyttens af en saa talrig Sammenkomst imellem Landmænd, som den i Døberan, er jeg bleven bestyrket i den Overbeviisning, at noget Vignende vilde være gavnligt for de danske Landmænd. Foruden de mange interessante personlige Bekjendtskaber, som derved knyttes, ville mange Erfaringer komme for en Dag, som nu maaskee glemmes, thi de Fleste bevæge sig lettere i Tale, end i Skrivt, og mange Misforstaaelser vilde undgaaes ved mundtlige Forklaringer. Med en saadan Forsamling kunde passende forenes Udstilling af gode Creature, Agerdyrknings-Redskaber, Premiopløininger, o. desl. Tør jeg yttre mig om det Sted, som maatte ansees passende, saa skulde jeg ville nævne Kallundborg, fordi denne Bye er et beqvemt Foreningspunkt baade for Sjælland, Jylland og tildeels ogsaa for Fyen; Hr.